

מסורת הש"ס

א) פ'י כמו אס והנכה א'י משמשים כגשון אס'; (ג) נע' רש"י חולין ח': ד"ה מחלש וכו' גרס הכא דמשל'; (ג) גברא"ש חילת רב פפא'; (ד) גבורות ג: תוספתא פ"ב ה"א'; (ה) שבת לז. [תוספתא פ"ב ס"ב ה"א'; (ו) נע'י תרי"ט פ"ד מ"ג דפסחא ד"ה בן במילא דהרמב"ס והר"צ לא גרסו להא'; (ז) גי'ר' העריך בערך דמוס ג' דימוסאות וע'י תוס' לקמן עמוד ג' ד"ה דימוסאות וכן גרס הרב במעטורה וע"ש בתרי"ט'; (ח) [תוס' הש"ך לכאן הוא לקמן עי': (ט) ונע'י תוס' חולין ז': ד"ה ודלמא ותוס' גבורות ג: ד"ה דלא;].

הגהות הב"ח

(א) גב' אמר רב אשי. י"צ גירסת הר"ן וע"ש אין דאמר רב אשי כו': (ג) רש"י ד"ה אלתעילא וכו' איצטדענית כמו שור האלתעילן שור שהוא מנגמ והורג אנשים מרחוק ושחוק: (ג) ד"ה דימוסאות וכו' שאטו לנורק עבודת כוכבים וקורוין לו אלט"ר ומפרש לקמן בפ' ר' ישמעאל אחא דקמני דימוסאות של עובדי כוכבים מותרין מאי מזהב ומאי ציטוס צימה של אבן אחת מזהב של אבנים הרבה ומקריב עליה זבחים דהוי:

לעזי רש"י

מש"ש [מש"ש]. ערימות. פושטיר' [פושטיר']. מעור. דולדוריא"א [דולדוריא"א]. מענד [מעין גרזן]. אדינטוריא"א. להפיל. אלמבריא"א [אלמינבר"א]. בימה. אלטוריא"א. מזהב. איריולדרי"א [ארק"ק וולד"ר]. קמרון.

מוסף רש"י

שאינה יכולה להתרפאות. ולעשות מלאכה בשבת [בכורות ב:].

לפני אידיהן

אי אפשר. בלא חיצה: **דכי שלים וינייהו**. כשכלים כלי זיינן במלחמה

קטלי בתריסין: **עששיות**. חתיכות עבות שקורין מש"ש: **דחלשי מינייהו**. מחלשיין אותן בקורנם עד שנעשו דקות ועושין מהן כלי זיין: **אפילו מרי**. פושטיר'ר: **וחזיני**. דולדורי"א. לא מזנין להו דחלשי

מינייהו כלי זיין: **בפרולא הינדואה**.

של ארץ יהודו שאין עושין אותה אלא לכלי זיין: **דמגני עילון**. נלחמים לשמור העיר ואת יושביה: **שאינה יכולה להתרפאות**. ומסתמא לשחיטה זבנה ולא משהי ליה ולא חזי ליה ישראל צי עובד כוכבים דמיפוק חורבה מיניה לזבני שלימה: **והלא מרביעין עליה**. ומשהו לה ומאן דחזי לה צי עובד כוכבים יליף מינה לזבני שלימה: **לנשטלה**. תאסרוהו דלא תלך לעולם: **דקטיל צסיחופיה**. מלמדהו להרוג צידו את הנופלים במלחמה. סיחופיה מנכת יד צהמה וחיה קרי סיחופא שמכה כלפי מטה כמו סחופי כסא (שבת דף סו:). **אלדנטי"ר בלע"ז**: **תורה צהמה גסה מאי היא**. כלומר איסור טעם מכירת צהמה גסה מאי היא הא לא עביד מלאכה דחייב חטאת דנגזור משום נסיוני: **מטחינו ברחי"ם**. ואצ מלאכה היא: **שור של פטס**. שפיתונו ושמן מאד ואינו ראוי למלאכה: **מהו**. למוכרו לעובד כוכבים: **אכל האי דאטי לנלל מלאכה אסור**. דמשהו ליה וחזו ליה לאחר זמן צדיה. ואע"ג דהשתא ליכא למיחש לנסינוי מיהו נפקא מינה חורבה למכור שאר שוורים לעובד כוכבים: **לאו נשחטס קיימא**.

דכחושה ומשהו לה לגדל וולדות: **מקריבין**. מס דורוין למלך: **שור של פטס**. ועבודת ציון הימה: **חיסר ד' ריבבן**. הוליא ד' ריבואות ממון לנטל שלא יקריבוהו ציוס אידס: **אלא למחר**. ולמיעקר פורתא מיכוין: **וכי משהו ליה צריא ועביד מלאכה**. אמתפתא היא כלומר ואי משהו ליה צריא תו למעבד מלאכה דקא צעית למיסריה: **צריא**. מתחזק: **וצידא**. פטס היה: **צר סורא**. שור שפטמוהו משהי ליה עד דכחיש: **ועביד על חד סרין**. צשוורים אחרים: **בתנ"י צפילקי**. לשון טירה גבוהה היא כדאמר בסדר יומא' (דף כה.) לשבת הגוים כמין צפילקי גדולה הימה. ושם דנין צני אדם ומפילין אותו ומת: **גידוס**. צנין אחד הוא לדון נפשות כמו שנים שעלו לגדרוס צר"ה (דף יט.). **איזטדייא**. מקוס שעושין שם יט איזטענית שור כמו שור האיזטדין (צ"ק לט.) מנגמ והורג אנשים ושחוק הוא להם: **צימה**. נמי כעין מגדל

קצר הוא וגבוה כדאמר במס' סוטה (דף מה.) **צימה** של עץ עושים לו צעורה ואנו קורין אותו אלמצר"א והיו עושין אותו לדחוף משם איש להמיתו. ובכל אלה יש נזק לרצים וכדי שלא יתפש ישראל שם אסור לננות עמהם: **צימוסיאות** גרסינן. צנין שאינו לאורך עבודת כוכבים (א) ומפרש לקמן בפרק רבי ישמעאל (דף נג:). וקורין לו אלט"ר דקמני צימוסיאות של עובדי כוכבים מותרין ומאי צימוס צימה של אבן אחת ומקריב זבחים דהוי תשמיש לעבודת כוכבים: **ומרחאאות**. צקרקע הן עשוין עמוקין מאד והמים נופלין מתחת ואנשים רוחצים מלמעלה ע"ג הנסרים: **ציפה**. ארייולד"י. דרך עובדי כוכבים להעמיד דמות אפרודיטע צצית המרחץ שלהן [לקמן מד:]: **גב' צנהמה דקה לפירכוס**. כדאמר גבי צהמה מסוכנת צשחיתת חולין (דף ג.) צהמה דקה שפשטה ידה אחר שחיתטה ולא החזירה אסורה דצהמה מסוכנת היא ואינה מותרת עד שתפרכס ואס לא פרכסה הויא כממה קודם שחיתה ופישוט יד לדקה אינה אלא הוצאת נפש אצל גסה צין פשטה ולא כפפה צין כפפה ולא פשטה פירכוס היא וכשרה הכי מפרש התם וחיה גסה נמי דרכה לפשוט יד צהולא נפש שחט חיה גסה מסוכנת ולא פרכסה אלא פשטה ידה ולא החזירה אסורה: **אכל לא למכירה**. למיתלי צמנהגא אלא כצהמה גסה היא ובכל מקום אין מוכרין: **הא**. ארי דלית ציה ניזקא כגון ארי מרצות שרי אלמא חיה גסה מוכרין להן וקשיא לרצ וסייעתא לרצ חנן: **צארי שצור**. הא דקמני ממתי' דארי מרצות שרי צארי שצור:

שיש בו ניזקא לרבים. אמר רב חנן בר רבא אמר רב חיה גסה הרי היא אסורה לפירכוס כבהמה דקה אבל לא למכירה לעובד כוכבים ואני אומר אף למכירה מקום שנהגו למכור מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין להן דובין ואריות מפני שיש בהן נזק לרבים כלומר מדיקין לרבים. הא חיה גסה שאינה מזקת שרי ופריק רבא בר עולא מתני' דדייקת מינה הא חיה שאינה מזקת לרבים שרי בארי שבור

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מוז.

לפרסאי דמגנו ע"ן. ונראה דאנן נמי שרינן השתא למכור לעובדי כוכבים כלי זיין מהאי טעמא':

מרביעיין ע"ה ויולדת. וזכור נמי יכול להרביעו על כמה נקבות: **אלמא** לא מקבלת זכר. לאו משום

דסצר טריפה אינה יולדת דבפרק אלו

טריפות (חולין דף טז:). צעי למימר לר'

יהודה דיולדת אלא דלא מקבלת זכר

וכדמשמע לישנא מדלא קאמר אלמא דלא ילדה יט: **אלא** תורת בהמה

גסה מאי היא. קשה לימא דלית ליה

חי נושא את עצמו צעופות כרצנן וי"ל

מדאקר רצי משום תורת כלי זיין

משמע דאפילו המיוחד לרכיבת אדם

דמודו כ"ע דמי נושא את עצמו וא"כ

תורת צהמה גסה מאי היא וג' מחלוקות

דצבר: **אב"י** **האי דאי** משהי י"ה

אחי צבצ"א מלאכה. תימא ל"ל האי

טעמא תיפוק ליה משום דאי משהי

ליה לפיטוס אחי למימר כחוש מכרו

לו כי היכי דגזרי רצנן צצורה דלא

לימי למימר שלימה מכרה לו וי"ל

דדאי צצורה יש לגזור דכיון דרצנן

אית להו מרביעין עליה זכר א"כ

משהי לו זמן מרובה אכל צומן מועט

דפיטוס לית לן למיגזר אי לאו טעמא

דחזי למלאכה: **אב"י** **האי דרשחיה**

קאי. לאו דוקא נקט האי דהא צצתם

שוורים גופייהו אחרנין אימור לשחיטה

וצניהו אלא להכי נקט הכי דאמא

לפסוקי צהמה גסה דממתי' דמייני

צצהמה טמאה נקט הכי אצל צצהמה

טהורה תלינן צשחטה ואע"ג דסתם

שוורים נמי לרדיא צצני:

ארי

אתי לכלל מלאכה אבל האי דכי משהי ליה אתי לכלל מלאכה יאסור

או דלמא אפילו לרבנן לא קא אסרי התם אלא דסתמיה לאו לשחיטה קאי

אבל האי דסתמיה לשחיטה קאי אפילו רבנן שרו ת"ש דאמר רב יהודה

אמר שמואל של בית רבי היו מקריבין שור של פטום ביום אידם חסר

ד' ריבבן שאין מקריבין אותו היום אלא למחר חסר ד' ריבבן

שאין מקריבין אותו חי אלא שחוט חסר ד' ריבבן שאין מקריבין אותו

כל עיקר מ"ט לאו משום דלמא אתי לשחויי וליטעמדין שאין מקריבין

אותו היום אלא למחר מאי טעמא אלא רבי מיעקר מילתא בעי וסבר

יעקר ואתי פורתא פורתא וכי משהי ליה בריא ועביד מלאכה אמר רב

אשי אמר לי זבידא בר תורא משהינן ליה ועביד על חד תרינ:

בתנ"י יאין מוכרין להם דובין ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים אין בונין

עמהם בסילקי גדרום איצטדייא ובימה אבל בונין עמהם י"בימוסיאות ובית

מרחצאות ה"הגיע' לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנות:

גב' אמר רב חנן בר רב חסדא ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר

רב יחיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירכוס אבל לא למכירה ואני אומר

אף למכירה מקום שנהגו למכור מוכרין שלא למכור אין מוכרין תנן אין

מוכרין להן דובין ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים טעמא דאית ביה

נזק לרבים הא לית ביה נזק לרבים שרי אמר רבה בר עולא בארי שבור

ואליבא

איש דאמר לי זבידא בר תורא משהינן ליה ועביד על חד תרינ:

בתנ"י יאין מוכרין להם דובין ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים אין בונין

עמהם בסילקי גדרום איצטדייא ובימה אבל בונין עמהם י"בימוסיאות ובית

מרחצאות ה"הגיע' לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנות:

גב' אמר רב חנן בר רב חסדא ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר

רב יחיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירכוס אבל לא למכירה ואני אומר

אף למכירה מקום שנהגו למכור מוכרין שלא למכור אין מוכרין תנן אין

מוכרין להן דובין ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים טעמא דאית ביה

נזק לרבים הא לית ביה נזק לרבים שרי אמר רבה בר עולא בארי שבור

ואליבא

איש דאמר לי זבידא בר תורא משהינן ליה ועביד על חד תרינ:

בתנ"י יאין מוכרין להם דובין ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים אין בונין

עמהם בסילקי גדרום איצטדייא ובימה אבל בונין עמהם י"בימוסיאות ובית

מרחצאות ה"הגיע' לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנות:

גב' אמר רב חנן בר רב חסדא ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר

רב יחיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירכוס אבל לא למכירה ואני אומר

אף למכירה מקום שנהגו למכור מוכרין שלא למכור אין מוכרין תנן אין

מוכרין להן דובין ואריות ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים טעמא דאית ביה

נזק לרבים הא לית ביה נזק לרבים שרי אמר רבה בר עולא בארי שבור

ואליבא

איש דאמר לי זבידא בר תורא משהינן ליה ועביד על חד תרינ:

בתנ"י יאין מוכרין להם דובין ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים אין בונין

עמהם בסילקי גדרום איצטדייא ובימה אבל בונין עמהם י"בימוסיאות ובית

מרחצאות ה"הגיע' לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנות:

גב' אמר רב חנן בר רב חסדא ואמרי לה אמר רב חנן בר רבא אמר

רב יחיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפירכוס אבל לא למכירה ואני אומר

אף למכירה מקום שנהגו למכור מוכרין שלא למכור אין מוכרין תנן אין

מוכרין להן דובין ואריות מפי שיש בהן נזק לרבים כלומר מדיקין לרבים. הא חיה גסה שאינה מזקת שרי ופריק רבא בר עולא מתני' דדייקת מינה הא חיה שאינה מזקת לרבים שרי בארי שבור

עין משפט ונר מצוה

עד א מ"י פ"ט מהל'

עבודת כוכבים הלכה

ח ופי"ב מהל' רולא הלכ'

י סמג לאהן מה טור ש"ע

י"ד ס' קנא ספ"ה:

עה ב מ"י שם הלכה ט

ופי"צ מהל' רולא

הלכה יג טור ש"ע שם

ספ"ק ו:

עו ג מ"י פ"כ מהל' שבת

הלכה ד:

עו ד מ"י פ"ט מהל'

עבודת כוכבים הלכה

ח ופי"ב מהל' רולא הל' י

סמ"ג לאהן מה טוש"ע

י"ד ס' קנא ספ"ה:

עד ה מ"י פ"ט מהל'

עבודת כוכבים הל'

יא סמג שם טור ש"ע י"ד

ס' קמג ספ"ק ב:

ע"ז ו מ"י פ"ד מהל'

מחלות אטורות

הלכה יד סמג לאהן קלג טור

ש"ע י"ד ס' ח ספ"ק א:

רבינו חננאל

ויש אומרים מוכרין להן

תריסין. אמר רב נחמן

אמר רבה בר אבהו

הלכתא כיש אומרים מאי

טעמא דכי שלים וינייהו

מיערק ערקין. (תא דאמרו

אין מוכרין להן תריסין

ויש אומרים מוכרין להן

תריסין אמר רב נחמן אמר

רבה בר אבהו הלכתא כיש

אומרים.) מ"ט עשותות של

ברזל אוקימנא בפרולא

הינדואה. והאידינא

דמוכבנין לפרסאי משום

דאגנו עילוואן. וכל מקום

אין מוכרין להן בהמה

גסה עגלים וטיחין שלמין

ושבורין. בן בתירא מתיר

בסוס. תניא בן בתירא

מתיר מפני שעושה בו

מלאכה שאין חייבין עליה

חטאת. פ' רוכב עליו

בלבד אבל אינו חורש עמו

ולא מלאכה אחרת כיצא

בה ואע"ג דר' יהודה אוסר

למכור סוס לעובד כוכבים

מפני שני בדרים אחד

שהורג בסיוחפיה פ'י

בדיו ושיניו [ועוד]

כעמוקין מטחינו בריחים:

ירושלמי כעמוקין כורנו

בריחים הא אמר ר' יוחנן

הלכה כבן בתירא ור'

יהודה מתיר בשבורה

שאניה יכולה להתרפאות

ולחיות. הא דאמר רב

יהודה אמר שמואל של

בית ר' היו מקריבין שור

של פטס ביום אידם. פ'י

זה שאמר מקריבין מנחה

היו נוהגין לבית קיסר

מלשון תרגום מנחה

תקורבותא אבל לא

להקריבה לעבודת כוכבים

ח"י. ואעפ"כ חסר ד'

רבוון כלומר נתן שוחד

כדי שלא יהיו מקריבין

ומדריגין אותו ביום אידם

עצמו אלא למחר. ועוד

השחיד שלא להדריגו להן

חי אלא שחוט. ואסיק

ביקש רבי לבטל הדבר

ועשה מעט מעט. בשנה

אחת ביטל מלשלחו להן

ביום אידם אלא למחר

ובשנה אחרת ביטל

מלשלו חי אלא שחוט

ובשנה אחרת ביטלו

לגמרי: אמר רב אשי אמר

לי זבידא בר תורא

דמפטמינן ליה ומשהינן

ועביד מלאכה כחרי תורי:

מתני' אין מוכרין להן

דובין ואריות ולא כל דבר